

**Càtedra d'estudis medievals
del Comtat d'Urgell**

XVII Curs d'estiu - Reunió científica Comtat d'Urgell

**RUPTURA
I LEGITIMACIÓ
DINÀSTICA
A L'EDAT MITJANA**

**Balaguer,
4, 5 i 6 de juliol de 2012**

RUPTURA I LEGITIMACIÓ DINÀSTICA A L'EDAT MITJANA

El 1412, es resolva el Compromís de Caspe, que no era pas un dubte genealògic entorn de qui havia de cenyir la corona regia sinó una disquisició sobre models de govern. Tan sols una mirada global arreu dels territoris i els temps medievals permetrà copsar les raons per les ruptures i els arguments per a la legitimació dinàstica que s'enfrontaren al llarg de l'edat mitjana, tot canalitzant les tensions socials i les estratègies per la plasmació i la visualització del poder. Els principals especialistes internacionals exposaran i debatran les seves recerques, justament, en un dels escenaris cabdals de la ruptura i la legitimació dinàstica, com fou Balaguer ara fa 500 anys.

RUPTURA Y LEGITIMACIÓN DINÁSTICA EN LA EDAD MEDIA

En 1412, se resolvía el Compromiso de Caspe, que no era una duda genealógica entorno a quien tenía que ceñir la corona regia sino más bien una disquisición sobre modelos de gobierno. Tan sólo una mirada global a todos los territorios y tiempos medievales permitirá apreciar las razones para las rupturas y los argumentos para la legitimación dinástica que se enfrentaron a lo largo de la edad media, canalizando las tensiones sociales y las estrategias para la plasmación y visualización del poder. Los principales especialistas internacionales expondrán y debatirán sus investigaciones, justamente, en uno de los escenarios fundamentales sobre la ruptura y la legitimación dinástica, como fue la ciudad de Balaguer hace 500 años.

DYNASTIC LEGITIMISATION AND RUPTURE IN THE MIDDLE AGES

The year 1412 saw the resolution of the Compromise of Caspe, an agreement which was not a genealogical succession dispute, but rather a disquisition concerning models of government. It is only via a global view across different medieval territories and epochs that we can gain an understanding of the reasons for the ruptures and the arguments for dynastic legitimisation that were an issue throughout the medieval period, and that were channelling social tensions and strategies for the shaping and visualisation of power. Some of the leading international experts will present and discuss their work in no lesser place than Balaguer, which, those 500 years ago, was one of the key arenas of dynastic rupture and legitimisation.

RUPTURE ET LÉGITIMITION DYNASTIQUE AU MOYEN ÂGE

Résolu en 1412, le Compromis de Caspe n'était pas un doute généalogique autour de celui qui devait ceindre la couronne royale mais un exposé minutieux sur des modèles de gouvernement. Seulement un regard global partout dans les territoires et du début à la fin des temps médiévaux permettra de saisir les raisons pour les ruptures et les arguments pour la légitimation dynastique qui s'affrontèrent tout au long Moyen Âge, tout en canalisant les tensions sociales et les stratégies pour la formation et la visualisation du pouvoir. Les principaux spécialistes internationaux exposeront et débattront leurs recherches, justement, dans l'un des cadres culminants de la rupture et de la légitimation dynastique, comme le fut Balaguer il y a maintenant 500 ans.

RUPTURA E LEGITTIMAZIONE DINASTICA NEL MEDIOEVO

Nel 1412 ci fu il Compromesso di Caspe, che non dipendeva da un dubbio genealogico riguardo a chi dovesse assumere la corona regia, ma era piuttosto una disquisizione sui modelli di governo. Solamente uno sguardo globale sui territori e sui tempi medievali permetterà di cogliere i motivi delle rotture e gli argomenti per la legittimazione dinastica presenti durante il Medioevo, canalizzando le tensioni sociali e le strategie per plasmare e visualizzare il potere. I principali specialisti internazionali esporranno le loro ricerche e ne discuteranno proprio a Balaguer, che 500 anni fa fu uno degli scenari principali della rottura e della legittimazione dinastica.

PROGRAMA

Dimecres, 4 de juliol de 2012

Seu del Consell Comarcal de la Noguera (Balaguer)

08.30 h. Lliurament de credencials

09.00 h. Inauguració de la trobada científica

09.30 h. Primera sessió.

Presidida pel Dr. José Ramón Díaz de Durana
(Universidad del País Vasco)

Dr. José Manuel Nieto Soria
(Universidad Complutense de Madrid),
*¿Cómo se legitima una ruptura dinástica?
Un problema típico de la cultura política bajomedieval*

Dr. Gabriel Martínez-Gros (Université
Paris Ouest Nanterre La Défense),
Ibn Haldun et les ruptures dynastiques

Pausa-café

Dr. Gilles Lecuppre (Université Paris Ouest Nanterre La
Défense),
*Expressions contradictoires de la nostalgie capétienne au
milieu du XIVe siècle: ruptures ou continuité dynastique?*

Dra. Hélène Millet (Université Paris I-Panthéon Sorbonne),
La papauté, le schisme et la Légitimité

Debat

16.00 h. Segona sessió.

Presidida pel Dr. Carlos Laliena (Universidad de Zaragoza)

Dr. Bruno Dumezil (Université Paris Ouest Nanterre La
Défense),
*Les ruptures dynastiques dans les royaumes barbares
(Ve – VIIIe siècles)*

Dr. Moschos Morfakidis Filactos (Universidad de Granada),
*Causas sociales y legitimidad de la ruptura dinástica en el
imperio tardobizantino*

Pausa-café

Dr. Glauco Maria Cantarella (Università degli studi di
Bologna),
La ruptura truncada: la muerte de Otón III

Dr. Malte Prietzel (Goethe Universität),
The Imperial Power: ruptures and legitimacy

Debat

PROGRAMA

Dijous, 5 de juliol de 2012

09.00 h. Tercera sessió

Sortida en autocar davant la Seu del Consell Comarcal de la
Noguera.

Visita guiada pel Dr. Francesc Fité, professor titular a la
Universitat de Lleida.

Els espais de memòria i ruptura dinástica

Castell de Balaguer

Canònica i vila d'Àger

Monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanès

Dinar de curs al restaurant del Monestir

17.00 h. Quarta sessió.

Presidida pel Dr. Pau Cateura
(Universitat de les Illes Balears)

Dr. Antoni Riera (Universitat de Barcelona),
*El Regne de Mallorca: la inviabilitat d'un estat petit, dispers
i insuficientment legitimat*

Dra. Covadonga Valdaliso (Universidade de Coimbra),
Legitimizar dinastías nuevas. El discurso de los Trastámara

Pausa-café

Dr. Prim Bertran (Universitat de Barcelona),
El comtat d'Urgell i el compromís de Casp

Debat

PROGRAMA

Divendres, 6 de juliol de 2012

09.30 h. Cinquena sessió.

Presidida pel Dr. Antoni Furió (Universitat de València)

Dr. Marco Gentili (Università degli Studi di Parma),
*Dai Visconti agli Sforza: discontinuità dinastica e legittimazione
in un principato italiano (s. XIV-XV)*

Dr. Gian Maria Varanini (Università degli Studi di Verona),
Città e ruptura nella Italia comunale

Pausa-café

Dr. Kurt Villads Jensen (University of Southern Denmark),
Rupture and legitimacy in Scandinavia

Dr. Michael Hicks (University of Winchester),
The War of the Two Roses: Dynastic legitimacy and rupture

Debat

16.00 h. Sisena sessió

Taula rodona "Dinasties i ruptures a la península ibèrica:
Patrons o models semblants?"

Presidida pel Dr. Miguel Angel Ladero (Universidad
Complutense de Madrid)

Dr. Fermín Miranda (Universidad Autónoma de Madrid),
Continuidad y cambio en las crisis dinásticas navarras

Dr. Luis Miguel Duarte (Universidade do Porto),
Avis: a difícil invenção de uma legitimidade

Dr. Carlos Estepa (CSIC-Madrid),
Acceso de los Trastámara al trono de Castilla

Dr. Flocel Sabaté (Universitat de Lleida),
Compromís de Casp: ruptura dinàstica o model d'estat?

Debat

BEQUES PER ESTUDIANTS

S'ofereixen:

Beques Sociedad Española de Estudios Medievales (SEEM):

Els matriculats menors de 30 anys d'edat podran aspirar a les beques oferides per la "Sociedad Española de Estudios Medievales", per assistir a esdeveniments científics:

150€ per a estudiants procedents de Catalunya

300€ per a estudiants procedents de fora de Catalunya

Les bases i el procediment es poden consultar a la pàgina web: www.medievalistas.es

La sol·licitud ha de presentar-se a la SEEM abans del 31 de maig de 2012.

Beques d'assistència Comtat d'Urgell:

200€ per a estudiants procedents d'universitats catalanes

300€ per a estudiants procedents d'universitats espanyoles

400€ per a estudiants procedents d'universitats europees

Els aspirants a qualsevol de les beques Comtat d'Urgell han d'enviar un breu currículum vitae abans del 13 de maig a:

**Grup de Recerca Consolidat en
"Estudis Medievals Espai, Poder i Cultura"**
Universitat de Lleida, Plaça Víctor Siurana, 1
25003 - Lleida
medieval@historia.udl.cat

Els estudiants seran classificats en funció de la corresponent avaluació de les sol·licituds i curricula. Els acceptats rebran la corresponent notificació a partir del 20 de maig.

En rebre l'acceptació l'estudiant/a ha de materialitzar la matrícula abans del 31 de maig. En cas de no fer-ho, l'ajut serà ofert als immediatament següents en la taula de classificació. L'import serà atorgat als beneficiaris mitjançant transferència bancària.

BECAS PARA ESTUDIANTES

Se ofrece:

Becas Sociedad Española de Estudios Medievales (SEEM):

Los matriculados menores de 30 años de edad podrán aspirar a las becas ofertadas por la "Sociedad Española de Estudios Medievales", para asistir a eventos científicos:

150€ para estudiantes procedentes de Cataluña

300€ para estudiantes procedentes de fuera de Cataluña

Las bases y el procedimiento se pueden consultar en la página web: www.medievalistas.es

Las solicitudes deberán ser presentadas en la SEEM antes del 31 de mayo de 2012.

Becas de asistencia Comtat d'Urgell:

200€ para estudiantes procedentes de universidades catalanas

300€ para estudiantes procedentes de universidades españolas

400€ para estudiantes procedentes de universidades europeas

Los aspirantes a cualquiera de las becas Comtat d'Urgell tienen que enviar un breve curriculum vitae antes del 13 de mayo a:

**Grup de Recerca Consolidat en
Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura"**

Universitat de Lleida - Plaça Víctor Siurana, 1
25003 Lleida - medieval@historia.udl.cat

Los estudiantes serán clasificados en función de la correspondiente evaluación de las solicitudes y curriculum. Los aceptados recibirán la notificación a partir del 20 de mayo. Una vez recibida la aceptación el/la estudiante debe materializar la matrícula antes del 31 de mayo. En caso de no hacerlo, la ayuda será ofrecida a los inmediatamente siguientes en la tabla de clasificación. El importe de las becas será otorgado a los beneficiarios a través de transferencia bancaria.

BOURSES POUR ÉTUDIANTS

Nous offrons:

Bourses Sociedad Española de Estudios Medievales (SEEM):

Les inscrits de moins de 30 ans peuvent prétendre aux bourses proposées par la "Sociedad Española de Estudios Medievales" pour assister aux réunions scientifiques:

150€ pour les étudiants venant de Catalogne

300€ pour les étudiants hors de Catalogne

Les conditions peuvent être consultées sur la page web: www.medievalistas.es

Les demandes devront être présentées à la SEEM avant le 31 mai 2012.

Des bourses d'assistance Comtat d'Urgell :

200€ pour des étudiants provenant d'universités catalanes

300€ pour des étudiants provenant d'universités espagnoles

400€ pour des étudiants provenant d'universités européennes

Les aspirants à n'importe quelle des offres précédentes doivent envoyer un bref curriculum vitae avant le 13 mai à :

**Grup de Recerca Consolidat en
"Estudis Medievals Espai, Poder i Cultura"**

Universitat de Lleida
Plaça Víctor Siurana 1 - 25003 Lleida
medieval@historia.udl.cat

Les étudiants seront classés en fonction de l'évaluation des demandes et des curriculums. Les étudiants admis recevront la notification correspondante à partir du 20 mai. Dès réception de l'admission l'étudiant/e devra s'inscrire avant le 31 mai, sinon la bourse sera accordée aux étudiants placés immédiatement après dans la table de classification. Le montant sera versé aux bénéficiaires par virement bancaire.

GRANTS FOR STUDENTS

We offer:

Grants Sociedad Española de Estudios Medievales (SEEM)

The students under 30 years old could request a grant by "Sociedad Española de Estudios Medievales" into the programme for the assistant to scientific events:

150€ for students from Catalonia

300€ for students from out of Catalonia

Candidates could know the bases on the web:
www.medievalistas.es

Applicants must submit the request to the SEEM according the procedures explained on the web before 31st May.

Attendance grants Comtat d'Urgell:

€ 200 for students from Catalan universities

€ 300 for students from Spanish universities

€ 400 for students from European universities

Applicants for any of the above grants should send a brief curriculum vitae before 13th May to:

**Grup de Recerca Consolidat en
"Estudis Medievals Espai, Poder i Cultura"**

Universitat de Lleida

Plaça Víctor Siurana 1 - 25003 Lleida (Spain)

medieval@historia.udl.cat

The students will be classified in accordance with the corresponding evaluation of the applications and curricula. Those who are accepted will be notified from 20th May.

After receiving the acceptance, the student must enrol before 31st May. If anyone fails to do so, the grant will immediately be offered to the next person on the lists. The money will be sent to the successful candidates by bank transfer.

INFORMACIÓ I INSCRIPCIÓ

Preu inscripció: 50€

Inclou participació a les sessions, desplaçament en autocar i dinar de curs el dia de la sortida.

Crèdits acadèmics

Curs reconegut amb dos crèdits i mig per la Universitat de Lleida, la Universitat de Barcelona i l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida.

Inscripció: medieval@historia.udl.cat

Informació

Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals
"Espai, poder i cultura" - Universitat de Lleida (espai 1.02, edifici Rectorat)

Plaça Víctor Siurana, 1 - 25003 LLEIDA

Tel. 973 703152

www.medieval.udl.cat

Arxiu Comarcal de la Noguera

Plaça dels Comtes d'Urgell, 6 - 25600 BALAGUER

Tel. 973 443056

a/e.acnoguera.cultura@gencat.cat

Seu del curs

Consell Comarcal de la Noguera

Carrer Àngel Guimerà, 28-30.

25600 BALAGUER

CONSELL DE DIRECCIÓ

Flocel Sabaté,

catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Lleida

Maite Pedrol,

directora de l'Arxiu Comarcal de la Noguera

CONSELL DE SECRETARIA I GESTIÓ

Restitut Vilajoliu, gerent del Consell Comarcal de la Noguera

Mario Gené, Arxiu Comarcal de la Noguera

Ferran Arnó, Universitat de Lleida

Jesús Brufal, Universitat de Lleida

Gemma Carnisé, Universitat de Lleida

Laia Messegué, Universitat de Lleida

Josep Salvia, Universitat de Lleida

Ho organitza:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Axlu Comarcal de la Noguera

Universitat de Lleida
Vicerektorat de Recerca

Grup de Recerca Consolidat en Estudis
Medievals
ESPAL, PODER I CULTURA
Universitat de Lleida

CONSELL COMARCAL DE LA NOGUERA

Hi col·labora:

Ajuntament de Balaguer

Ajuntament
d'Algerri

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Innovació,
Universitats i Empresa**

Sociedad
española
de estudios
medievales

CASTELL DEL REMEI

